

ÖCKERÖ KOMMUN

Beslutsdatum:	2017-12-05
Beslutande:	Kommunstyrelsen
Giltighetstid:	2025
Dokumentansvarig:	Enhetschef för Plan, - bygg- och miljöenheten
Upprättad av:	Miljöstrateg
Typ av dokument:	Program (åtgärdsplan)

NATURVÅRDSPROGRAM

ÖCKERÖ KOMMUN del 2

ÅTGÄRDSPLAN

Sammanfattning

Naturen spelar en mycket viktig roll i människans välmående och erbjuder för många boende och besökare i Öckerö kommun återhämtning från en stressig vardag. Även forskning visar att många människor hittar ett lugn i naturen. Vistelsen i naturen sänker blodtryck, ökar koncentrationsförmågan samt har ett flertal andra bevisade hälsoeffekter. Öckerös naturområden är redan idag ett populärt besöksmål, framförallt för stadsbor från Göteborg. Detta behov kommer troligtvis att öka ännu mera i framtiden, när man allt oftare fokuserar på resor inom närområdet för att minska sitt klimatavtryck. Som många andra kommuner nära storstäder attraherar närheten till naturen och utsikten på ett lugnare liv är ofta avgörande för valet av boendet. Att bevara naturen är därför ett viktigt steg i att inte minska kommunens attraktionskraft.

I kommunens övergripande vision 2025 finns målsättningen att *"Natur, kulturarv och historiska miljöer bevaras och utvecklas för kommande generationer."* Inventeringar av kommunens naturområden visar att kommunen hyser både en stor och unik biologisk mångfald som borde bevaras för kommande generationer. Öckerö kommun måste därför öka sina insatser för att bevara den artrikedom som har uppstått genom miljontals år av evolution och selektion.

Framtagandet av ett naturvårdsprogram är en del av kommunens miljöarbete och förverkligande av sin vision. Programmet fungerar som ett underlagsmaterial till kommunens översiktsplan. Efter en inventering av kommunens naturvärden under 2014 har en naturvårdsplan tagits fram som ett första steg i kommunens naturvårdsarbete: *Naturvårdsprogrammet del 1- naturvårdsplan*. Här klassas naturen i olika skyddsvärda områden.

För att skydda kommunens höga naturvärden har som ett andra steg av naturvårdsprogrammet en åtgärdsplan tagits fram: *Naturvårdsprogrammet del 2- åtgärdsplan*. Åtgärdsplanens syfte är att, på ett långsiktigt och kontinuerligt sätt bevara de naturvärden som naturvårdsplanen har pekat ut. Båda delarna av naturvårdsprogrammet är framtagna med hjälp av LONA-bidrag från Naturvårdsverket.

I dagsläget finns ingen särskild budget för främjandet av naturvårdsarbetet i Öckerö kommun. Många insatser för bevarandet av naturvärdena utförs av ideella instanser. Det är viktigt att naturvärdena som kommunen hyser, bevaras på ett långsiktigt och kontinuerligt sätt och inte är beroende av enstaka individers insatser. Ideellt arbete utan budget innebär risker då kontinuiteten inte kan garanteras. Om kommunens naturvårdsarbete enbart vilar på ideella krafter kan områden som med stora ansträngningar har restaurerats, gå om intet om engagemanget sinar och artrikedomen försvinna, kanske för all framtid. För att säkra det långsiktiga skyddet av dessa områden, behöver därför kommunen ta sitt ansvar genom att garantera öronmärkta resurser som stöttar naturvårdsarbetet i kommunen. Politisk förankring av åtgärdsplanen i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige är en förutsättning för detta arbete. Åtgärdena som nämns i detta dokument och sträcker sig fram till 2025 är ett första, viktigt steg för att bevara kommunens naturvärden.

1 Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1 Innehållsförteckning	3
2 Varför är en åtgärdsplan så viktigt?.....	4
3. De regionala miljömålen för bevarande av natur	4
4 Öckerö kommuns mål för bevarande av natur.....	7
5 Åtgärder.....	8
1. Arbetslag för bevarande av naturvärden	8
2. Årlig verksamhetsplan och budget för naturvårdsarbetet	8
3. Framtagande av skötselplaner för kommunens mest skyddsvärda områden	9
4. Framtagande av en grönplan för tätbebyggelse	10
5. Utredning av naturreservatsbildning	11
6. Utredning av områdesskydd för våtmarker samt deras restaurering.....	11
7. Skyltning av naturstigar	12
8. Blå översiktsplanering - en gemensam havsplanering	12
9. Inventering av marina naturvärden.....	12
10. Bevarande av strandpaddan.....	13
11. Ansvarsarter	14
12. Åtgärder mot utbredning av invasiva främmande arter	14

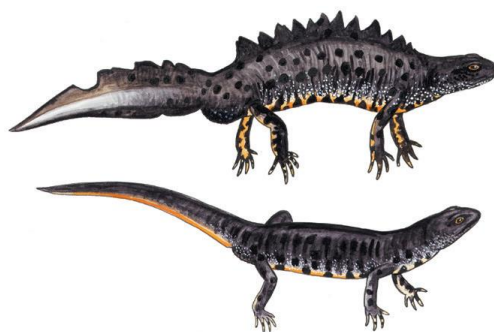

Bild 1: Den fridlysta, större vattensalamandern finns i några av kommunens dammar

2 Varför är en åtgärdsplan så viktig?

Naturen spelar en mycket viktig roll för människans välmående och erbjuder för många boende och besökare återhämtning från en stressig vardag. Även forskning visar att många människor hittar ett lugn i naturen. Vistelsen i naturen sänker blodtryck, stärker koncentrationsförmågan samt har ett flertal andra bevisade hälsoeffekter. Både för äldre och yngre människor fyller natur nära bostaden en viktig funktion. Ibland räcker det att komma ut och få luft, men många uppskattar också ett intressant djur- och växtliv. Naturupplevelser har en avgörande betydelse för barn och ungdomars utveckling. Den som tidigt lär sig uppskatta naturen, får en god vana och lär sig att respektera den, något man bär med sig genom hela livet.

Öckerös naturområden är redan idag ett viktigt besöksmål för framförallt stadsbor från Göteborg. Många flyttar till Öckerö just för att komma närmare naturen och havet. Att bevara naturen är därför ett viktigt steg i att inte minska kommunens attraktionskraft.

Enligt Göteborgsregionens kommunalförbund, GR:s strukturbild och den överenskommelse som undertecknats av GR-kommunerna, så ska ”*kvaliteterna i kustzonen tas till vara och utvecklas för att stärka Göteborgsregionen som helhet.*” Även de regionala miljömålen ställer krav på kommunen att bevara den biologiska mångfalden. I kommunens övergripande Vision 2025 finns målsättningen att ”Natur, kulturarv och historiska miljöer bevaras och utvecklas för kommande generationer.”

Naturvårdsprogrammet del 1- Naturvårdsplan var ett första steg i kommunens naturvårdsarbete genom att identifiera och dokumentera kommunens mest värdefulla naturområden. I flera av de 60 utpekade områdena har rödlistade djur och växter observerats. Naturvårdsplanen har varit till stor nytta för tjänstemän inom samhällsplanering.

Naturvårdsprogrammet del 2- Åtgärdsplan ska ge vägledning om hur de i naturvårdsplanen utpekade naturvärdena ska bevaras och skötas. Kommunen tar därmed ansvar för dessa genom att verka för att dessa områden bevaras och utvecklas på ett sådant sätt att naturvärdena består för framtiden. För detta krävs ett antal åtgärder som kommunen måste ta som ett första steg i sitt naturvårdsarbete som presenteras i kapitel 5.

Bild 2: Engelsmannens hage fylld med orkidén Jungfru-Marie nycklar i maj

3. De regionala miljömålen för bevarande av natur

Öckerö kommun ska arbeta med naturvård i enlighet med de nationella och regionala miljömålen. De regionala målen bygger på de nationella miljömålen.

Figur 1: De nationella miljömålen. Det enda målet som kommer att nås till 2020 är ett skyddande ozonskikt

Nedan redovisas de regionala miljömålen för bevarande av biologisk mångfald och natur som Öckerö kommun berörs av och ska arbeta efter:

Levande sjöar och vattendrag

År 2020 ska minst 50 procent av nationellt särskilt värdefulla vatten med natur- och kulturmiljövärden som har skyddsbehov ha ett långsiktigt skydd.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

År 2020 ska kommunalt beslutade blå översiktsplaner finnas i samtliga berörda kustkommuner.

År 2020 ska det finnas ett nätverk av väl förvaltade skyddade marina områden, med god representativitet av olika livsmiljöer och djup, som upptar minst 10 procent av kust- och havsområdet.

År 2020 ska produktiviteten och funktionen hos grunda marina ekosystem vara bevarad.

Myllrande våtmarker

År 2020 är våtmarkernas viktiga ekosystemtjänster som biologisk produktion, kollagring, vattenhushållning, vattenrening och utjämning av vattenflöden vidmakthållna.

År 2020 är våtmarkens natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

År 2020 är våtmarker av alla typer representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden. Hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts.

År 2020 ska markanvändning såsom skogsbruk, vägbyggnation, torvtäkt och annan exploatering ske på ett skonsamt sätt så att inte våtmarker påverkas negativt.

År 2020 ska andelen hävdade rikekärr ha ökat jämfört med år 2011. År 2020 ska hävdkvaliteten på strandängar, samt förutsättningar för strandängsberoende fåglar, ha förbättrats jämfört med år 2012.

Levande skogar

Arealen äldre lövrik skog, arealen gammal skog och mängden hård död ved ska fortsätta öka på produktiv skogsmarksareal utanför reservat och nationalparker.

Ett rikt odlingslandskap

År 2020 är biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenligt skötsel bevarade eller förbättrade.

År 2020 ska minst 70 000 hektar ängs- och betesmarker bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden, varav hävdad ängsmark ska utgöra minst 1500 hektar.

År 2020 ska minst 4 000 hektar mosaikbetesmark hävdas och minst 110 hektar stäppartad torräng ska hävdas.

God bebyggd miljö

År 2020 ska avståndet till närmsta tillgängliga grön- eller vattenområde om minst 1 hektar, inte vara större än 300 meter från bostäder, skolor och förskolor. Det är viktigt att den bostadsnära naturen innehåller kvaliteter så att den kan tillfredsställa människans behov av rofylldhet, naturupplevelse, lek och umgänge.

Senast år 2020 ska ekosystemtjänster synliggöras i översiktsplaner, detaljplaner och vägplaner.

Ett rikt växt- och djurliv

År 2020 är bevarande status för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.

År 2020 ska vardagslandskapet uppvisa en ökning av antalet arter.

År 2020 ska förekomsten av skyddsvärda träd vara känd i länets samtliga kommuner .

År 2020 ska förekomsten av främmande invasiva arter i Västra Götalands län inte ha ökat, jämfört med tidigare undersökning från år 2009.

4 Öckerö kommuns mål för bevarande av natur

Småskaligt jordbruk, med åkrar, ängar, betesmarker och brända hedar präglade i gamla tider landskapet på skärgårdens öar. Det var ett öppet landskap, där skogen ännu inte återhämtat sig efter sillperiodernas virkesslukande verksamhet.

I skärgårdens odlingslandskap fanns en stor biologisk mångfald och fragment av denna finns ännu kvar. Under 1900-talet har dessvärre många av skärgårdens öar vuxit igen, eftersom odling och annan markanvändning upphört. Flertalet områden är i behov av hävd för att behålla sina naturvärden.

Det är viktigt att Öckerö kommun tar sitt ansvar att bidra till att de regionala miljömålen nås. Därmed bevaras den biologiska mångfalden för kommande generationer och kommunen agerar som ett föredöme.

Öckerö kommun måste, för att delta i regionens miljömålsarbete, ta en aktivare roll i kommunens naturvårdsarbete som i dagsläget huvudsakligen utförs av ideella krafter. Arbetet ska vara långsiktigt och kontinuerligt samt stödjas av öronmärkta resurser.

Öckerö kommun har följande mål för sitt naturvårdsarbete:

- Öckerö kommun ska ta en aktiv roll i bevarandet och utvecklandet av den biologiska mångfalden i kommunen, bl.a. genom att avsätta resurser för naturvårdsarbetet så att framtida generationer får uppleva en lika stor artrikedom och spännande naturmiljö.
- Naturvårdens och friluftslivets intressen ska beaktas vid all fysisk planering, bygglovsprövning eller annan exploatering.

Bild 3: Rangelviken; Grötö, 1930. Bete och hävd skapade ett öppet landskap med stor artrikedom.

Bild 4: Mor Tilda mjölkar på Grötö, 1910. Betesdjuren höll landskapet öppet som var en mycket bidragande faktor till en ökad artrikedom.

5 Åtgärder

I ett kommunalt naturvårdsprogram ska det finnas en åtgärdsplan för hur den biologiska mångfalden ska skyddas och bevaras. Här ska det finnas konkreta åtgärder som går att följa upp t.ex. genom att vara mätbara. Det krävs även ekonomiska och personella resurser som gör det realistiskt och möjligt att utföra och följa upp arbetet.

1. Arbetslag för bevarande av naturvärden

I dagsläget sköts många områden som pekats ut i naturvårdsplanen som värdefulla och unika, av ideella krafter och enbart i begränsad omfattning av kommunens sociala arbetslag (OSA-laget). Restaurering av igenvuxna områden och andra naturvårdsinsatser för att bevara sällsynta arter har hittills enbart sköts av ideella krafter såsom privatpersoner och Öckeröarnas naturskyddsförening. Restaurering av många områden har skett med stöd av EU-bidrag. Restaurering kostar mycket mer pengar än kontinuerlig skötsel. Idag finns det dock en tydlig trend i att ideellt engagemang bland yngre generationer minskar. Naturvårdsengagemanget bygger redan idag på en handfull individer. Om dessa individer lägger ner sitt arbete, finns det en stor risk att områden med höga naturvärden, och därmed även kommunens unika, biologiska mångfald, försvinner för all framtid. De som idag utför skötseln i kommunens regi (huvudsakligen OSA laget) har väldigt begränsade resurser och skötseln handlar mestadels om att röja vid sidan om gångstigar. Skötseln sker dessutom inte i alla naturområden med höga naturvärden som t.ex. hotas av igenväxning såsom strandängar.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att verka för att nya så kallade *Gröna Jobb* med lägre kvalifikationskrav skapas på lokal och regional nivå för personer som står långt från arbetsmarknaden. Exempel på arbeten som omfattas av detta är skötsel och förvaltning av skyddad natur (t ex röjning, slåtter, stängsling, strandstädning och informationsinsatser) samt bekämpning av invasiva främmande arter. Uppdraget kommer att pågå mellan 2017–2020. Kommunen skulle kunna bli en aktör inom denna marknad och påbörja sitt naturvårdsarbete med stöd av dessa medel. Det kräver dock någon kommunal resurs som samordnar detta arbete och tar fram en strategi för vilka områden som ska prioriteras för skötsel samt hur de ska skötas.

- **Åtgärd: Arbetslag för skötsel av naturområden**
- **Ansvar: Kultur- och Fritidsverksamheten**
- **Tidsplan: 2019-2020**
- **Resurser: En resurs behöver samordna arbetslaget som skapas genom *Gröna Jobb***

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är bevarande status för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.
- År 2020 ska minst 70 000 hektar ängs- och betesmarker bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden, varav hävdad ängsmark ska utgöra minst 1500 hektar.
- År 2020 är biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenligt skötsel bevarade eller förbättrade.

2. Årlig verksamhetsplan och budget för naturvårdsarbetet

I dagsläget finns ingen särskild tjänstemannafunktion som arbetar med naturvård i Öckerö kommun. En specialistfunktion för arbete med naturvård såsom en kommunekolog är viktig för att bevaka och leda kommunens naturvårdsarbete samt bidra med sin kompetens vid fysisk samhällsplanering samt skötsel av områden. En årlig verksamhetsplan där det årliga naturvårdsarbetet planeras och prioriteras ska tas fram. Tjänsten kommer de första tre åren att vara finansierad med stöd av olika projektbidrag. För att tjänsten ska bli permanent efter 2020, krävs det tillförlig av resurser.

- **Åtgärd: Verksamhetsplan för naturvårdsarbete i Öckerö kommun**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten**
- **Tidsplan: 2018-2025**
- **Resurser: en halv resurs som arbetar med naturvårdsfrågor**

Denna åtgärd är i linje med samtliga ovanstående miljömål

3. Framtagande av skötselplaner för kommunens mest skyddsvärda områden

En av kommunens mest säregna och skyddsvärda naturtyper utgörs av sand-, grus-, sten- och blockstränder. Hävdade strandängar är värdefulla bland annat som födosöks- och rastlokal för fågel. I de skötselplaner som presenteras i naturvårdsplanen för flertalet områden föreslås bete, slåtter eller bådadera. Flertalet områden är i behov av hävd för att behålla sina naturvärden. Ett exempel på en lyckad restaurering är Rörö naturreservat och Grötö där många naturvärden har kunnat återskapas och bevaras genom bränning och röjning av igenväxta områden som nu bevaras genom bete. Genom detta har man tagit tillvara både kultur och natur och gjort det till ett mycket attraktivt område dit folk vallfärdar. Idag finns endast ett fåtal betesmarker (Björkö, Rörö och Grötö) i kommunen.

För att sköta områden med höga naturvärden på ett gynnsamt sätt, behöver skötselplaner tas fram där rätt skötsel av området och dess arter fastställs och planeras. Områden med unika och höga naturvärden på kommunens bebodda öar (klass I) ska prioriteras vid framtagande av skötselplaner. Dessa områden är nordvästra Hyppeln, nordvästra Grötö, norra Björkö, sydöstra Hönö och nordvästra Öckerö. För klass I områden på Rörö och Hönö finns redan skötselplaner från Länsstyrelsen, eftersom dessa är naturreservat.

- **Åtgärd: Framtagande av skötselplaner för kommunens klass I områden (5 områden)**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, Kultur- och Fritidsverksamheten**
- **Tidsplan: 2018-2025**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är bevarande status för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.
- År 2020 är biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenligt skötsel bevarade eller förbättrade.
- År 2020 ska andelen hävdade rikekärr ha ökat jämfört med år 2011.
- År 2020 ska hävdkvaliteten på strandängar, samt förutsättningar för strandängsberoende fåglar, ha förbättrats jämfört med år 2012.
- År 2020 ska minst 70 000 hektar ängs- och betesmarker bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden, varav hävdad ängsmark ska utgöra minst 1500 hektar.
- År 2020 ska minst 4 000 hektar mosaikbetesmark hävdas och minst 110 hektar stäppartad torräng ska hävdas.

Bild 5: Restaureringen av strandängar på Grötö har återskapat den forna artrikedomen som mångårig hävd i form av bete har bidragit till.

4. Framtagande av en grönplan för tätbebyggelse

För att få en uppfattning om tätorters ekologiska struktur, vilka parker och naturområden som är mest skyddsvärda ur naturvårdssynpunkt och använda av friluftslivet, görs en grönplan för tätorter och deras omgivning. En grönplan innehåller förslag till åtgärder som berör mark- och vattenanvändningen, skötseln och utformningen av parker och naturområden i och kring ett samhälle. Syftet med dessa områden är inte enbart skydd av ekologiska värden, utan att möjliggöra tätortsnära naturupplevelser för barnens lek och upptäcktsresor samt människans återhämtning från en stressig vardag. Naturområdena ger boende, och framförallt barn, möjligheten till tätortsnära naturupplevelser, berikar artrikedomen, fungerar som spridningskorridorer för sällsynta arter och garanterar ekosystemtjänster (t.ex. pollinering av fruktträd, minskning och rening av dagvatten, minskning av översvämningar mm.) inom tät bebyggelse.

Det är viktigt att det finns en plan för vilka områden man vill och bör bevara inom tätbebyggelse så att både rekreations- och naturvärden kan värnas om vid fysisk planering och exploatering. Samtidigt kan tjänstemän och politiker lättare få en helhetsbild av tillgången till grönområden inom kommunen. En grönplan ska tas fram för Öckerö kommuns största öar i och kring deras tätbebyggelse. Även kilar med natur inom tätbebyggelsen är viktiga att undanta från exploatering vilket ska framkomma i grönplanen. De utpekade naturområdena kommer i stort sett att lämnas till fri utveckling dvs. naturen får utvecklas fritt utan mänsklig påverkan.

- **Åtgärd: Framtagande av en grönplan för kommunens tätorter**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten**
- **Tidsplan: 2018-2019**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 ska vardagslandskapet uppvisa en ökning av antalet arter.
- År 2020 ska avståndet till närmsta tillgängliga grön- eller vattenområde om minst 1 hektar, inte vara större än 300 meter från bostäder, skolor och förskolor. Det är viktigt att den bostadsnära naturen innehåller kvaliteter så att den kan tillfredsställa människans behov av rofylldhet, naturupplevelse, lek och umgänge.
- Senast år 2020 ska ekosystemtjänster synliggöras i översiktsplaner, detaljplaner och vägplaner.

Bild 6: Orkidéängar kräver årlig hävd i form av slåtter eller bete så att sly inte tar över och slår ut arterna.

Bild 7: Strandängen ovan har restaurerats av Öckeröarnas naturskyddsförening med stöd av ett EU-bidrag. Hävden som håller markerna öppna och bevarar artrikedomen, sker i form av fårbete.

5. Utredning av naturreservatsbildning

I naturvårdsplanen pekas norra delen av Björkö, sydöstra Hönö, skärgården väster om Hålsö samt västra kustlinjen utmed Fotö, Hönö, Öckerö, Grötö och Hyppeln ut som de mest värdefulla naturområden som är i behov av ett mera permanent skydd. Efter ett medborgarförslag utreds möjligheterna att bilda ett naturreservat på norra Grötö där det efter en restaurering finns höga naturvärden. Grötö är ett av de få områdena i Sverige där den rödlistade Kustgentianan finns kvar. En dialog med Länsstyrelsen och markägarna om en möjlig naturreservatsbildning har påbörjats. En naturreservatsbildning skulle trygga området naturvärden på bästa möjliga sätt. De största kostnaderna i form av områdets restaurering har redan tagits. Björkö är ett annat område som hyser en unik artrikedom och är i behov av ett mera långsiktigt skydd. Grunda havsvikar fungerar som havets barnkammare och säkerställer en hög biologisk mångfald. Det är fördelaktigt att havsområden inkluderas i naturreservatsbildning för att skydda dessa värdefulla vikar som ofta hyser ålgräsängar.

- **Åtgärd: Utredning om bildande av kommunala naturreservat**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, Kultur- och Fritidsverksamheten**
- **Tidsplan: 2018-2025**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 ska det finnas ett nätverk av väl förvaldade skyddade marina områden, med god representativitet av olika livsmiljöer och djup, som upptar minst 10 procent av kust- och havsområdet.
- År 2020 ska produktiviteten och funktionen hos grunda marina ekosystem vara bevarad.
- År 2020 ska minst 50 procent av nationellt särskilt värdefulla vatten med natur- och kulturmiljövärden som har skyddsbehov ha ett långsiktigt skydd.
- År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

6. Utredning av områdesskydd för våtmarker samt deras restaurering

Kommunen har idag enbart ett fåtal större våtmarker kvar. Dessa hyser en stor artrikedom av groddjur, fåglar, insekter och växter. Dessa naturpärlor, såsom Rördammen, dammen vid Sudda samt dammarna på norra Björkö måste skyddas mot exploatering, t.ex. genom att skapa biotopskyddsområden. Både Rördammen och Sudda borde restaureras för att minska utbredning av vass och frigöra öppna vattenytor, som idag i stort sett håller på att försvinna. Kontakt har tagits med lokala naturintressenter för stöd i detta arbete. För bildande av biotopskyddsområden kan LONA-bidrag sökas. För skötsel av områdena kan Lantbruksfonder sökas.

- **Åtgärd: Utredning att bilda biotopskyddsområden för våtmarker samt deras restaurering**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, Kultur- och Fritidsverksamheten**
- **Tidsplan: 2018-2019**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är våtmarkernas viktiga ekosystemtjänster som biologisk produktion, kollagring, vattenhushållning, vattenrening och utjämning av vattenflöden vidmakthållna.
- År 2020 är våtmarkens natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- År 2020 är våtmarker av alla typer representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden. Hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts.
- År 2020 ska markanvändning såsom skogsbruk, vägbyggnation, torvtäkt och annan exploatering ske på ett skonsamt sätt så att inte våtmarker påverkas negativt.

7. Skyltning av naturstigar

Skyltning av s naturområden för att uppmärksamma deras natur- och kulturvärden är både pedagogiskt och uppskattat av allmänheten. Även Ö-råden har efterlyst en bättre skyltning av kommunens naturområden. LONA-bidrag ska sökas för att ta fram pedagogiska informationsskyltar till kommunens naturstigar där framkomligheten samt intressanta kultur- och naturvärden presenteras.

-
- **Åtgärd: Framtagande av pedagogiska informationsskyltar till kommunens naturområden**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, Kultur- och Fritidsverksamheten, extern resurs**
- **Tidsplan: 2018-2019**
- **Resurser: LONA bidrag**

8. Blå översiktsplanering - en gemensam havsplanering

En blå översiktsplan omfattar både kustvatten och öppet hav inom kommunernas territorialgränser och är ett viktigt verktyg för hur kustkommuner kan nyttja sina gemensamma marina resurser. Syftet är att en rad intressen kan samsas för att kunna bevara och utveckla havets resurser. I planen kan det till exempel finnas mål och rekommendationer för hur frågor som rör havet ska hanteras. Specifika områden kan pekas ut där vissa verksamheter, allt från vattenbruk till friluftsliv, fiske, marin energi och hamnverksamhet är särskilt lämpliga. Havsområden som har höga naturvärden och inte bör exploateras, ska pekas ut och därmed skyddas. Naturområden utan höga naturvärden kan också pekas ut för att skydda friluftsvärden och tillgängliggöra havet för boende och besökare. Öckerö kommun deltar i Göteborg regionens projekt *Mellankommunal kustzonsplanering* om framtagande av en blå översiktsplan som ska vara klar 2020.

- **Åtgärd: Framtagande av en blå översiktsplan inom regionen**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten**
- **Tidsplan: 2018-2020**
- **Resurser: Inom befintlig ram**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 ska kommunalt beslutade blå översiktsplaner finnas i samtliga berörda kustkommuner.
- År 2020 ska det finnas ett nätverk av väl förvaltade skyddade marina områden, med god representativitet av olika livsmiljöer och djup, som upptar minst 10 procent av kust- och havsområdet.
- År 2020 ska produktiviteten och funktionen hos grunda marina ekosystem vara bevarad.
- År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.

9. Inventering av marina naturvärden

Ålgräsängar är havets barnkammare och är en livsviktig biotop för många havslevande organismer. De har kraftigt minskat de senaste årtiondena. Naturvårdsverket tar fram åtgärdsplaner för de växter och djur som det finns ett begränsat antal av som syftar till att rädda hotade arter och deras miljöer. Eftersom ålgräsängar idag anses vara en mycket hotad biotop, finns ett åtgärdsprogram för dem.

I Öckerö kommun utfördes 2002 i samband med framtagandet av ett anpassat strandskydd en inventering av marina värden, där även ålgräsängar kartlades. Inventeringen visade att det fanns en stor mängd ålgräsängar i Öckerö kommun. Områdena klassificerades enligt deras naturvärden vilket har varit en stor hjälp vid fysisk planering. Det vore ytterst värdefullt att inventera kommunens havsbaserade naturvärden, bland annat ålgräsängar, på samma sätt som de landbaserade naturvärdena kartlades. LONA-bidrag kommer att sökas för detta arbete.

- **Åtgärd: Inventering av kommunens marina naturvärden samt deras kartläggning**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, extern resurs**
- **Tidsplan: 2020**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- År 2020 ska det finnas ett nätverk av väl förvaltaade skyddade marina områden, med god representativitet av olika livsmiljöer och djup, som upptar minst 10 procent av kust- och havsområdet.
- År 2020 ska produktiviteten och funktionen hos grunda marina ekosystem vara bevarad.

10. Bevarande av strandpaddan

Strandpaddan är en hotad art som allt mer försvinner i den svenska naturen. Länsstyrelsen har därför tagit fram ett åtgärdsprogram för att skydda denna art. Öckerö kommun har tidigare varit ett starkt fäste för denna art. Tyvärr finns det dock tecken på att den även i kommunen håller på att försvinna, medan den på andra platser redan är försvunnen. Det finns idag enbart ett fåtal holmar och skär, där den vackra sången av denna art fortfarande kan höras. En dialog med Länsstyrelsen om hur kommunen kan skydda denna art ska startas samt en plan för bevarande av arten arbetas fram.

- **Åtgärd: Bevarandeplan för strandpaddan**
- **Ansvar: Plan-, bygg-, och miljöenheten, extern resurs**
- **Tidsplan: 2020-2025**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- År 2020 är bevarande status för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.

Bild 8: Strandpaddan lever i strandnära biotop där den lägger sina salttåliga ägg i små hållkar.

11. Ansvarsarter

I Öckerö kommun finns två växter som är så sällsynta att de omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsplaner. Dessa två kärlväxter är Ostronört och Kustgentianan, båda arter har återkoloniserat sig efter restaurering av områden. Med ovannämnda strandpaddan är dessa tre arter rödlistade och därmed hotade att dö ut. Alla dessa tre arter är mycket sällsynta i resten av landet.

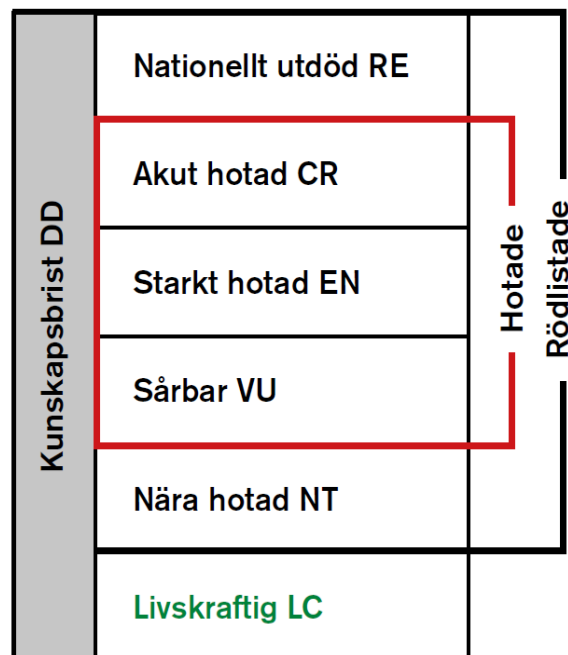
Kustgentianan klassas som starkt hotad, Ostronörten som akut hotad och strandpaddan som en sårbar art. Den ovanliga Kustgentianan har vid en inventering av Länsstyrelsen sommaren 2017 hittats i samband med artens åtgärdsprogram på minst 3 platser i Öckerö kommun. Strandpaddan har tyvärr börjat minska kraftigt på kommunens bebodda öar såsom Fotö. Det är viktigt att arternas framtid kan säkras och kommunens höga naturvärden bevaras.

Öckerö kommun borde därför ta ett särskilt ansvar för bevarande av dessa unika arter. Bevarande av arternas sista biotoper i kommunen, bl.a. vid fysisk planering är ett sätt att göra detta på. Många kommuner har idag så kallade ansvarsarter för vilka de åtar sig att göra bevarandeinsatser. Strandpaddan, Kustgentianan och Ostronörten bör bli Öckerö kommuns ansvarsarter. Ett samarbete med Länsstyrelsen för arbete med arternas åtgärdsprogram ska startas.

- **Åtgärd: Särskild ansvar för bevarande av tre av kommunens mest hotade arter**
- **Ansvar: Plan-, bygg- och miljöenheten**
- **Tidsplan: 2020-2025**
- **Resurser: Inom befintlig ram**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål

- År 2020 är bevarande status för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.
- År 2020 är havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- År 2020 är biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenligt skötsel bevarade eller förbättrade.

Figur 2: Schema över den svenska rödlistan, förkortningarna är de engelska uttrycken som används internationellt.

12. Åtgärder mot utbredning av invasiva främmande arter

Främmande arter är djur, växter, svampar, eller mikroorganismer som under historisk tid inte har förekommit naturligt i Sverige, utan som genom någon form av mänsklig hjälp, avsiktligt eller oavsiktligt, har förflyttats till Sverige. Många främmande arter har varit till stor nytta för människor och har varit ekonomiskt viktiga för individer och samhället. De har berikat våra trädgårdar och gett oss större möjligheter att jaga och fiska.

Antalet främmande arter som finns i Sverige ökar för varje år. Dagens samhällsutveckling med ökad global handel, resande samt fler och snabbare transporter leder till att fler broar etableras mellan geografiska områden som annars inte skulle haft kontakt med varandra. Detta underlättar för fler invasiva främmande arter att föras in i landet. Ett hundratal främmande arter har lyckats etablera sig i svenska sjöar, vattendrag och i havsmiljön och på land. Cirka 380 av dessa främmande arter skapar problem för naturen samt människan och kallas därför ”invasiva främmande arter”.

Många ornitologer varnar för att antal havsfåglar som lyckas föda upp ungar dramatiskt minskar, då minken äter deras ägg. Andra invasiva arter är växten Parkslide, Vresros och Jättebjörnlokan som också har spridit sig i kommunens natur. Problemet med alla dessa arter är att de slår ut de naturligt förekommande arterna, bl.a. på grund av sin reproduktionsförmåga. Även kanadagåsen har ökat kraftigt och invaderar kommunens badplatser. Signalkräftor har planterats ut av boende i ett antal dammar för att minska groddjurens lek på våren som upplevs som störande. Groddjur är fridlysta och värdefulla för ekosystem. I dammarna med signalkräftorna finns idag inga groddjur kvar. Inplantering av signalkräfta utan tillstånd anses dessutom som ett brott mot lagen.

Utbredning av dessa arter måste bromsas innan påverkan på inhemska arter blir allt för stor. Kontakt har tagits med jaktlag för att börja återinföra jakt på kanadagäss och mink. En kraftsamling att minska Parkslide och Jättebjörnlokan borde tas i anslutning till detaljplanerade områden. Dammar med inplanterade signalkräftor måste tömmas på signalkräftor så att det naturliga djurlivet återigen kan installera sig. För dessa åtgärder kan LONA bidrag sökas.

- **Åtgärd: Bekämpning av kommunens invasiva främmande arter**
- **Ansvar: Plan-, bygg- och miljöenheten**
- **Tidsplan: 2018-2025**
- **Resurser: LONA bidrag**

Denna åtgärd är i linje med följande regionala miljömål:

- År 2020 ska förekomsten av främmande invasiva arter i Västra Götalands län inte ha ökat, jämfört med tidigare undersökning från år 2009.

Bild 9: Parkslide är en invasiv art som snabbt sprider sig i den svenska naturen och därmed tränger undan inhemska arter. Den förekommer på flera ställen i kommunen.

6 Sammanställning av åtgärder

Åtgärd	Ansvar	Tidsplan	Finansiering
Arbetslag för bevarande av naturvärden	Kultur- och Fritidsverksamheten	2019-2020	En samordnare av arbetslaget Arbetskraft genom <i>Gröna jobb 2018-2020</i>
Årlig verksamhetsplan och budget för naturvårdsarbete	Plan-, bygg- och miljöenheten	2018-2025	En halvtidstjänst Projektfinansierad fram till 2020
Framtagande av skötselplaner för kommunens mest skyddsvärda områden	Plan-, bygg- och miljöenheten Kultur- och fritidsverksamheten	2019-2025	LONA bidrag
Framtagande av en grönplan för tätbebyggelse	Plan-, bygg- och miljöenheten	2018-2019	LONA bidrag
Utredning av naturreservatsbildning eller annat områdesskydd	Plan-, bygg- och miljöenheten Kultur- och fritidsverksamheten Ideella krafter	2018-2025	LONA bidrag
Utredning av områdesskydd för våtmarker samt deras restaurering	Plan-, bygg- och miljöenheten Ideella krafter	2018-2019	LONA bidrag
Skyltning av naturstigar	Plan-, bygg- och miljöenheten Kultur- och Fritidsverksamheten Ideella krafter	2018-2019	LONA bidrag
Blå översiktsplanering	Plan-, bygg- och miljöenheten	2018-2020	Inom befintlig ram

Inventering av marina naturvärden	Plan-, bygg- och miljöenheten Extern resurs	2020	LONA bidrag
Skapande av ett bidrag för naturvård	Kultur- och Fritidsverksamheten	2020-2025	Ca. 100 000kr
Bevarande av strandpaddan	Plan-, bygg- och miljöenheten	2020-2025	LONA bidrag
Åtgärder mot utbredning av invasiva främmande arter	Plan-, bygg- och miljöenheten Kultur- och Fritidsverksamheten Ideella krafter	2018-2025	LONA bidrag